

İsmet Binark'ın Anısına

In Memoriam: İsmet Binark

Yaşar Tonta*

Öz

Bu yazı Temmuz 2021'de aramızdan ayrılan İsmet Binark hakkında kısa bir anma yazısıdır. Binark Cumhuriyet Arşivi Dairesinin kurucu başkanı (1976) ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü olarak görev yaptı (1992-1997). Binark aynı zamanda bir eğitimci ve çeşitli konularda (arşivler, Balkan ülkelerindeki Osmanlı dönemine ait arşiv malzemeleriyle ilgili kaynakçalar, hat ve tezhip gibi eski kitapçılık sanatları) çok sayıda yayımlanmış çalışması olan üretken bir araştırmacıydı.

Anahtar Kelimeler

İsmet Binark; Osmanlı Arşivi; Cumhuriyet Arşivi; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü; arşiv çalışmaları.

Abstract

This is a brief eulogy on İsmet Binark who passed away in July 2021. Binark was the founding director of the Office of the Republican Archives (1976) and had served as the General Director of the State Archives (1992-1997). Binark was also an educator and a prolific scholar who published scores of books and articles on a wide variety of topics (i.e., archival studies, bibliographies of Ottoman archival materials in Balkan countries, and Ottoman book arts such as calligraphy and gilding).

Keywords

İsmet Binark; Ottoman Archives; Republican Archives; General Directorate of the State Archives; archival studies.

Sevgili Hocamız İsmet Binark'ı 2021 yılının Temmuz ayı başında kaybettik. Kendisini ilk kez yıllar önce Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü son sınıfındayken aldığımız Arşivcilik dersinde tanıdım. İsmet Hoca ilk derste ders kitabı olarak o zaman yeni yayımlanmış olan *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri* (Binark, 1980) adlı kendi kitabını önermişti. Ama o zaman yöneticisi olduğu Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı tarafından yayımlanan bu kitap parayla satılmıyordu ya da

* Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye. E-posta: yasartonta@gmail.com
Hacettepe University, Department of Information Management, Ankara, Turkey. E-mail:
yasartonta@gmail.com

Geliş Tarihi –Received: 19.12.2021

Kabul Tarihi – Accepted: 21.12.2021

Yayımlanma Tarihi – Published: 30.12.2021

kitapçılarda bulunmuyordu. Hocamız kendi kitabını dersini alan öğrencilere ücretsiz olarak sağlamıştı. O yıllarda ülkemizde kütüphanecilik ve arşivcilik alanında yayımlanmış Türkçe kitap sayısı oldukça sınırlıydı. Bu bakımdan hem arşivcilik alanında yayımlanmış kitabı olan bir hocadan hem de bir yöneticiden ders almaktan etkilendiğimi hatırlıyorum.

Daha sonra İsmet Hocayla yollarımızın çok sık kesiştiğini söyleyemem. Ama kütüphane haftalarında kısa da olsa görüşme, kısaca hâlini, hatırını sorma, kendisine sevgi ve saygılarımızı sunma fırsatı bulabiliyorduk. Belki Devlet Arşivleri Genel Müdürü olarak görev yaptığı yıllarda bir-iki kez de görüşmüştüzdür. Sayın Hocamız için hazırlanan armağan kitabını (Keskin, Somer ve Oğuz, 2015) kendisine takdim etmek için düzenlenen toplantıda kendisiyle son kez yüz yüze görüşmüştük (18 Aralık 2015, Türk Ocakları Genel Merkezi, Ankara). İsmet Hoca, armağan kitabını “Çok değerli talebem ve meslekdaşım[a] . . . sevgilerimle” diye not düşerek büyük bir incelikle benim için imzalamıştı. Bu etkinlikle ilgili belgeler ve fotoğraflar daha sonra bir CD’de toplanmıştı.

İsmet Hoca için bir yazı yazmam istendiğinde ilk aklıma gelen “kişinin takdiri iktidarındadır” cümlesi oldu. Çünkü arşivler ve arşivcilik uzmanlık alanım olmadığı için Hocamızın bu konuda yaptıklarını ve yazdıklarını takdir edebilecek iktidara (bilgiye) sahip değilim. Kendisinin yaşamını adadığı bu konularda hem konunun uzmanı akademisyenler hem de kendisiyle birlikte çalışmış öğrencileri/meslektaşları gerekli değerlendirmeleri yapacaklardır. Bense bu yazıda İsmet Hocanın yazdıklarından ya da kendisi hakkında yazılanlardan yararlanarak İsmet Hoca hakkında birkaç noktaya değineceğim.

Yukarıda anılan armağan kitabında İsmet Binark’a ait toplam 448 çalışma (kitap, makale, vs.) olduğu kaydedilmektedir (Aşçı, 2015, s. 12). Tek başına bu sayı bile İsmet Hocanın ne kadar üretken (velud) bir araştırmacı olduğunun göstergesidir. Ayrıca İsmet Hoca 1972-1982 yılları arasında *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*’nin editörlüğünü yapmış (Gülle, 2012, s. 650), kendisiyle birlikte çalışan eski öğrencilerini ve meslektaşlarını yayın yapmaya teşvik etmiştir. İsmet Hoca ömrünün sonuna kadar üretmeye devam etmiştir. Umarım Arif Aşçı’nın hazırladığı bu kaynakça İsmet Hocanın ölümüne kadar olan çalışmalarını da içerecek şekilde güncellenerek kısa süre içinde yayımlanır.

İsmet Binark arşivlere ve arşivciliğe bütün ömrünü adanmıştır. Bu alanda yazdıkları kadar yaptıklarıyla da arşivcilik tarihimizde unutulmaz izler bırakmıştır. Binark, arşivleri “devletlerin mazisine ışık tutan, geleceğini yönlendirmede çok önemli rol oynayan ve bu yönüyle devlet varlığının teminatı olan vazgeçilmez kuruluşlardan biri” olarak görmektedir (Binark, 1996, s. iii). Genç yaşında önce Başbakanlığa bağlı Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığını kurmakla görevlendirilmiş (1976), bu görevi sırasında hem Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’nün (DAGM) kurulmasında (1984) (Binark, 2013b, s. 72) hem de Ankara’da Yenimahalle’deki Devlet Arşiv Sitesi’nin açılmasında etkin bir rol oynamıştır. DAGM’nin kurulmasıyla birlikte Osmanlı Arşivi ile Cumhuriyet Arşivi bu çatı altında birleştirilmiş, bir de Dokümantasyon Daire Başkanlığı kurulmuştur (Binark, 1991, s. 10, 12; Aşçı, 1996). Binark 1992 yılında Devlet Arşivleri Genel Müdürü olarak atanmıştır. Daire başkanı ve genel müdür olarak görevli olduğu yıllarda Binark halen yürürlükte olan arşivlerle ilgili çeşitli hukuki ve idari düzenlemelerin yapılmasını sağlamış,

birçok arşivci ve araştırmacı işe alarak onları profesyonel olarak yetiştirmiş ve arşiv belgelerine dayanan çok önemli araştırmaların yayımlanmasına önayak olmuştur. Binark, 1931 yılında Bulgaristan'a okkası üç kuruş on paraya satılan Osmanlı dönemine ait yaklaşık 1,5 milyon arşiv belgesini geri alabilmek için ilgili ülkeyle bir işbirliği protokolü imzalamış, aradan 60 yıldan fazla bir süre geçmesine karşın bu belgelerin üçte birinin mikrofilm kopyalarını çok az bir bedel karşılığında ülkemize yeniden kazandırmıştır (Binark, 2013a).

Bu zamana kadar Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yapan ilk (ve bildiğimiz kadarıyla tek) “mektepli” genel müdür İsmet Binark'tır (1992-1997). Binark'ın çalışmaları çok “dikkat” çekmiş olmalı ki kendisi pek de şık olmayan bir biçimde görevden alınmıştır. İsmet Hoca bu usulsüz işleme karşı açtığı davayı kazanarak mahkeme kararıyla göreve iade edilmesine karşın (Aşçı, 2015, s. 31), muhtemelen çok kırıldığı için en verimli çağında iken (56 yaşında) emekli olmaya karar vermiştir. İsmet Hoca gibi başarılı yöneticilerin küstürülmesinden en çok gene arşivler ve arşivciler zarar görmektedir. Örneğin, halen Devletin arşivcilikle ilgili kurumlarında üst düzey yönetici ya da daire başkanı pozisyonlarında maalesef neredeyse hiç “mektepli” arşivci kalmamıştır.

İsmet Binark'ın yaşamı boyunca rehberi “hizmet için çalışmak” olmuştur (Binark, 2013a, s. 88). Bu bakımdan gerek uygulamacıların gerekse akademisyenlerin onun hizmetlerini ve akademik mirasını layıkıyla değerlendirmeleri gerektiğini, bunun hem bir ödev hem de hizmet olduğunu düşünüyorum. İsmet Hocamızın anısı önünde saygıyla eğiliyor, ailesine ve yakınlarına başsağlığı ve sabırlar diliyorum.

Kaynakça

- Aşçı, A. (1996). *T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Merkezi'nin Bilgi Merkezleri Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Daire Başkanlığı. Erişim adresi: <https://www.devletarsivleri.gov.tr/yayinlar/3a7698f2-c213-4777-9820-4f29d79fae1b.pdf>
- Aşçı, A. (2015). Biyografisi ve bibliyografyası ile İsmet Binark. Keskin, İ., Somer, Ş.N. ve Oğuz, N. (yay. haz.). *İsmet Binark Armağanı* içinde (s. 11-32). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Binark, İ. (1980). *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı.
- Binark, İ. (1991, 25-26 Eylül). *Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi, Önem ve Değeri, Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı. Erişim adresi: <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/cumhuriyet-arsivi-yayinlar/T%C3%9CRK%20AR%C5%9E%C4%B0VLER%C4%B0N%C4%B0N%20KISA%20TAR%C4%B0H%C3%87ES%C4%B0%20%C3%96NEM%20VE%20DE%C4%9EER%C4%B0%20AR%C5%9E%C4%B0V%20H%C4%B0ZMETLER%C4%B0N%C4%B0N%20GEL%C4%B0%C5%9ET%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0%20KONUSUNDA%20YAPILMI%C5%9E%20%C3%87ALI%C5%9EMALAR.pdf>
- Binark, İ. (1996). Önsöz. Aşçı, A. *T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Merkezi'nin Bilgi Merkezleri Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi* içinde (s. i-iv). Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Daire Başkanlığı.

- Binark, İ. (2013a). Bulgaristan'a okka ile satılan arşiv belgeleri. Oğuz, N. ve Keskin, İ. (yay. haz.). *Arşiv Emektarlarına Armağan* içinde (s. 77-88). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Binark, İ. (2013b). Devlet arşivimiz. Oğuz, N. ve Keskin, İ. (yay. haz.). *Arşiv Emektarlarına Armağan* içinde (s. 67-76). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Gülle, M.T. (2012). Türk Kütüphaneciliği'nin 60. yılı (editorial). *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 641-653.